

```
270     childpos = rightpos
271     # Move the smaller child up.
272     heap[pos] = heap[childpos]
273     pos = childpos
274     childpos = 2*pos + 1
275     # The leaf at pos is empty now. Put newitem there, and bubble it up
```

Algoritmy a programování

Abstraktní datové struktury: slovník (dictionary)

```

284     # newitem fits.
285     while pos > startpos:
286         parentpos = (pos - 1) // 2
287         parent = heap[parentpos]
288         if parent < newitem:
289             heap[pos] = parent
290             pos = parentpos
291             continue
292         break
293     heap[pos] = newitem
294
295     def _siftup_max(heap, pos):
296         'Maxheap variant of _siftup'
297         endpos = len(heap)
298         startpos = pos
299         newitem = heap[pos]
300         # Bubble up the larger child until hitting a leaf.
301         childpos = 2*pos + 1    # leftmost child position
302         while childpos < endpos:

```

Vojtěch Vonásek
 Department of Cybernetics
 Faculty of Electrical Engineering
 Czech Technical University in Prague

Datový typ

- Konkrétní reprezentace dat (závislá na HW)
- Studujeme z pohledu implementace
- Čísla, řetězce, pole, ...

Abstraktní datový typ (ADT)

- Způsoby organizace dat, které jsou nezávislé na implementaci
- Jsou definované poskytovány operacemi a hodnotami, které uchovávají
- Studujeme je z pohledu uživatele
- Vhodným výběrem ADT lze zrychlit algoritmy (a naopak)
- Znalosti ADT umožňují (efektivní) řešení problémů
- Zásobník, fronta, prioritní fronta, halda, graf, asociativní pole, ...

- Abstraktní datová struktura obsahující předem neznámý počet párů klíč-hodnota
- Požadované operace
  - vložení páru: `insert(key, value)`
  - nalezení hodnoty asociované s klíčem: `get(key)`
  - smazání klíče `remove(key)`
- Ideálně by klíčem měly být i jiné než celočíselné hodnoty (text, pole bitů, jiné datové struktury, pole atd..)
- Normální pole je speciální případ asociativního pole, kde klíče jsou pouze kladná celá čísla

Požadovaná práce s asoc. polem: počet bodů pro login studenta

```
1 #let 'points' is associative array
2 points["nemehlo123"] = -1
3 points["novaka78"] = 3
4 points["lebowski"] = 0
5 ...
6
7 #add +1 to all students
8 for name in points:
9     points[name] += 1
```

- Asociativní pole může být vnitřně implementováno mnoha způsoby
  - Hashovací tabulka
  - Binární strom (další přednášky)
- Implementace se liší rychlostí požadovaných operací

Implementace	čtení/mazání		vlození	
	Průměrně	Nejhorší	Průměrně	Nejhorší
Hash-table (dictionary)	$\mathcal{O}(1)$	$\mathcal{O}(n)$	$\mathcal{O}(1)$	$\mathcal{O}(n)$
Vyvažovaný binární strom	$\mathcal{O}(\log n)$	$\mathcal{O}(\log n)$	$\mathcal{O}(\log n)$	$\mathcal{O}(\log n)$
Nevyvažovaný binární strom	$\mathcal{O}(\log n)$	$\mathcal{O}(n)$	$\mathcal{O}(\log n)$	$\mathcal{O}(n)$

- Dictionary je způsob implementace asociativního pole
  - další názvy: slovník, dict, hash-table, associative array, hash-map
- Obsahuje páry klíč–hodnota (key–value)
  - Klíč musí být immutable, v dictionary se vyskytje pouze jednou
  - Hodnota je jakákoliv hodnota nebo proměnná
- Vytváříme $a = \{ \}$
- Indexujeme klíčem: $a[\text{key}]$

```
1 a = {}  
2 a[0] = "null"  
3 a[1] = "one"  
4 a[4] = "four"  
5 print(a)
```

```
{0: 'null', 1: 'one', 4: 'four'}
```

- Dictionary je způsob implementace asociativního pole
  - další názvy: slovník, dict, hash-table, associative array, hash-map
- Obsahuje páry klíč–hodnota (key–value)
  - Klíč musí být immutable, v dictionary se vyskytne pouze jednou
  - Hodnota je jakákoliv hodnota nebo proměnná
- Vytváříme `a = { }`
- Indexujeme klíčem: `a[key]`

```
1 city = {}  
2 city["Berlin"] = 3574000  
3 city["Prague"] = 1365000  
4 city["Bielefeld"] = "does_not_exist"  
5  
6 print( city["Prague"] )  
7 city["Berlin"] += 1e6  
8 print( city )
```

```
1365000  
{'Berlin': 4574000.0, 'Prague': 1365000, 'Bielefeld':  
  'does_not_exist'}
```

- Přístup na vnitřní položky je podobný jako u pole: operátor []
- Položky jsou přístupné jak pro zápis tak pro čtení

```
1 city = {}  
2 city["Berlin"] = 3574000  
3 city["Prague"] = 1365000  
4 city["Bielefeld"] = "does_not_exist"  
5  
6 print( city["Prague"] )  
7 city["Berlin"] += 1e6  
8 print( city )
```

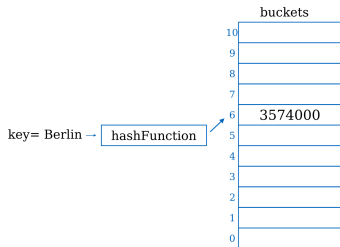
- Dictionary významně liší od pole!
  - Nelze přistupovat na n -tý prvek
  - Není zaručeno pořadí prvků dle vložení
  - Vyšší paměťové nároky než pole

Princip

- Dictionary obsahuje (vnitřní) seznam m položek (pole)
- Mapování z klíče na index položky zajišťuje tzv. hashovací funkce

Hashovací funkce φ

- Rozpylovací funkce/hash/hash function
- Vstup je klíč (immutable), výstup je kladné číslo
- Ideálně poskytuje čísla $0, \dots, m - 1$
- Pokud ne, použije se $\varphi(key) \bmod m$
- Ideální: $\varphi(x) = \varphi(y)$ pokud $x = y$ a $\varphi(x) \neq \varphi(y)$ pokud $x \neq y$

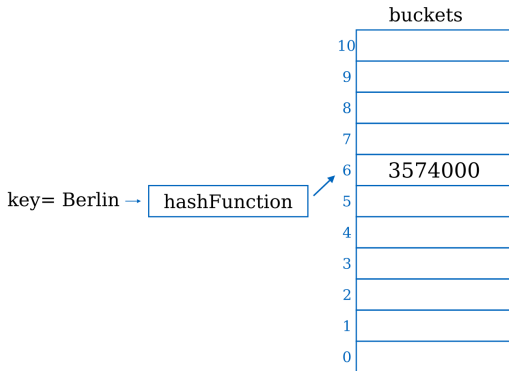

Kolize

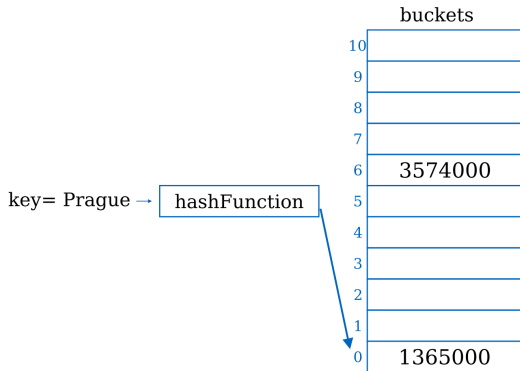
- Nastane, pokud φ mapuje různé klíče na stejnou přihrádku

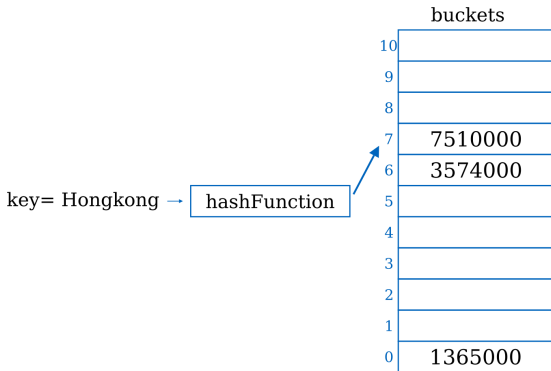
```
1 city = {}  
2 city["Berlin"] = 3574000  
3 city["Prague"] = 1365000  
4 city["Bielefeld"] = "does not exist"  
5  
6 print( city["Prague"] )  
7 city["Berlin"] += 1e6  
8 print( city )
```


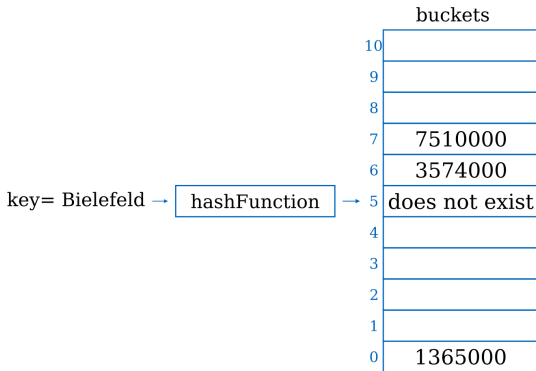
```
1 city = {}  
2 city["Berlin"] = 3574000  
3 city["Prague"] = 1365000  
4 city["Bielefeld"] = "does not exist"  
5  
6 print( city["Prague"] )  
7 city["Berlin"] += 1e6  
8 print( city )
```



```
1 city = {}  
2 city["Berlin"] = 3574000  
3 city["Prague"] = 1365000  
4 city["Bielefeld"] = "does not exist"  
5  
6 print( city["Prague"] )  
7 city["Berlin"] += 1e6  
8 print( city )
```



```
1 city = {}  
2 city["Berlin"] = 3574000  
3 city["Prague"] = 1365000  
4 city["Bielefeld"] = "does not exist"  
5  
6 print( city["Prague"] )  
7 city["Berlin"] += 1e6  
8 print( city )
```



```
1 city = {}  
2 city["Berlin"] = 3574000  
3 city["Prague"] = 1365000  
4 city["Bielefeld"] = "does not exist"  
5  
6 print( city["Prague"] )  
7 city["Berlin"] += 1e6  
8 print( city )
```

key= Bielefeld → hashFunction

buckets

10	
9	
8	
7	7510000
6	3574000
5	does not exist
4	
3	
2	
1	
0	1365000

- Hash tabulka s m přihrádkami a n klíči
- Load factor λ

$$\lambda = \frac{n}{m}$$

- Malé $\lambda \Rightarrow$ hodně kolizí
- Velké $\lambda \Rightarrow$ málo položek, nevyužitá paměť

Příklad

- $\lambda = 4/11 = 0.36$

key= Bielefeld $\rightarrow$ hashFunction

buckets	
10	
9	
8	
7	7510000
6	3574000
5	does not exist
4	
3	
2	
1	
0	1365000

Nutné vlastnosti

- $\varphi(x) = \varphi(y)$ pokud $x = y$
- $\varphi()$ by měla být neměnná*, nenáhodná*
  - * v rámci běhu programu

Požadované vlastnosti

- Rychlý výpočet
- $\varphi(x) \neq \varphi(y)$ pokud $x \neq y$
- Pokud předchozí platí pro všechny klíče $\Rightarrow$ perfektní hashování
  - Rovnoměrné využití všech přihrádek
  - Nejsou kolize
- Reálně se stává, že existuje x, y tak, že $x \neq y$ ale $\varphi(x) = \varphi(y)$
  - Dva různé klíče vedou na stejnou přihrádku $\Rightarrow$ kolize

Pro celá čísla

$$\varphi(x) = x \pmod{m}$$

Pro znaky

$$\varphi(x) = \text{ord}(x) \pmod{m}$$

Pro k-tice/pole/řetězce: $x_i, i = 0, \dots, n-1$

$$\varphi((x_0, x_1, \dots, x_{n-1})) = \left(\sum_{i=0}^{n-1} x_i p^i \right) \pmod{m}$$

- p je velké prvočíslo nesoudělné s m

```
1 def hash1(x):
2     prime = 67
3     h = 0
4     for letter in x:
5         h = ((h*prime) + ord(letter)) % m
6     return h
```


Funkce hash()

- Výpočet hashe pro immutable proměnné
- Standardní součást Pythonu
- Vrací i záporná čísla
- Pokud je potřeba rozsah $0, \dots, m - 1$, použije se $\text{hash}(x) \% m$
- $(\text{hash}(x) \% m) > 0$ pokud $m > 0$

```
1 for value in [0, "0", "a", "aa", "aaa", -123, 1/7]:  
2     print("hash(", value, ")=", hash(value))
```

```
hash( 0 )= 0  
hash( 0 )= 5837946196199428655  
hash( a )= -4926208492726776063  
hash( aa )= 6867213393304219366  
hash( aaa )= 8475528513180717650  
hash( -123 )= -123  
hash( 0.14285714285714285 )= 329406144173384832
```

- V rámci jedné instance Pythonu je výpočet hash stejný

```
1 values = [0, "0", "a", "aa", "aaa", -123, 1/7]
2 for value in values:
3     print("hash(", value, ")=", hash(value))
4
5 for value in values:
6     print("hash(", value, ")=", hash(value))
```

```
hash( 0 )= 0
hash( 0 )= 4872202603674109802
hash( a )= -6352774888643861173
hash( aa )= 7911284428293948697
hash( aaa )= -2669467798767641201
hash( -123 )= -123
hash( 0.14285714285714285 )= 329406144173384832
hash( 0 )= 0
hash( 0 )= 4872202603674109802
hash( a )= -6352774888643861173
hash( aa )= 7911284428293948697
hash( aaa )= -2669467798767641201
hash( -123 )= -123
hash( 0.14285714285714285 )= 329406144173384832
```

- Výstup `hash()` se liší při každém **spuštění** programu

```
hash( 0 )= 0
hash( 0 )= 5837946196199428655
hash( a )= -4926208492726776063
hash( aa )= 6867213393304219366
hash( aaa )= 8475528513180717650
hash( -123 )= -123
hash( 0.14285714285714285 )= 329406144173384832
```

```
hash( 0 )= 0
hash( 0 )= -6281003197694020702
hash( a )= 778342765644484760
hash( aa )= 1147137395203928235
hash( aaa )= 1477288370998233000
hash( -123 )= -123
hash( 0.14285714285714285 )= 329406144173384832
```

```
1 def hash1(x):
2     prime = 67
3     h = 0
4     for letter in x:
5         h = ((h*prime) + ord(letter)) % m
6     return h
7
8 words = ["a", "aa", "aaa", "a2", "123", "2", "" ]
9 m = 101
10 for word in words:
11     print(word, ":", hash1(word), hash(word) )
```

```
a : 97 -4755297766097475689
aa : 31 -1156351094788891397
aaa : 53 -6006374350121713499
a2 : 85 71095672385973084
123 : 51 1806919922832685394
2 : 50 -8779280366863334608
: 0 0
```

- Pokud dva různé klíče mají stejnou hodnotu hash ($x \neq y$ a $\varphi(x) = \varphi(y)$)
- Chaining vs. open addressing

Chaining (zřetězení)

- Každá přihrádka obsahuje list položek
- Položky se stejným hashem se dávají do seznamu
- Přístup do hlavního seznamu hash tabulky: $\mathcal{O}(1)$
- Přístup na další položky: $\mathcal{O}(n)$

10	[]
9	[]
8	[]
7	[]
6	[]
5	[]
4	[]
3	[]
2	[]
1	[]
0	[]

Otevřené adresování

- Každá přihrádka má velikost jedna
- Pokud je přihrádka $m_0 = \varphi(x)$ obsazená, zkouší se jiná ($m_1, m_2, \dots$)
- Linear probing: zkouší se $m_i = m_0 + i$
- Quadratic probing: zkouší se $m_i = m_0 + ai^2 + bi$ (např. pro $a = 1, b = 0$)
- Double hashing: $m_i = m_0 + i\varphi(x)$

Vlastnosti

- Menší režie než chaining
- Vhodné pro nezaplňenou tabulku $\lambda \sim 0.7$
- Další požadavek na hash funkci: nesmí vytvářet shluky

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

0	None
1	None
2	None
3	None
4	None
$\varphi(\text{hear}) = 5$	None
6	None

insert: hear

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

0	None
1	None
2	None
3	None
4	None
5	hear
6	None

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

0	None
1	None
2	None
3	None
4	None
5	hear
6	None

$\varphi(\text{risk}) = 5$ kolize

insert: risk

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

0	None
1	None
2	None
3	None
4	None
5	hear
$\varphi(\text{risk}) + 1 = 6$	None

insert: risk

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

0	None
1	None
2	None
3	None
4	None
5	hear
6	risk

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

0	None
1	None
2	None
3	None
4	None
5	hear
6	risk

insert: unit

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

$\varphi(\text{unit}) = 0$

0	None
1	None
2	None
3	None
4	None
5	hear
6	risk

insert: unit

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

0	unit
1	None
2	None
3	None
4	None
5	hear
6	risk

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

0	unit
1	None
2	None
3	None
4	None
5	hear
6	risk

insert: ward

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

0	unit
1	None
2	None
3	None
4	None
5	hear
6	risk

$\varphi(\text{ward}) = 6$ kolize

insert: ward

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

$\varphi(\text{ward}) + 1 = 0$ kolize

0	unit
1	None
2	None
3	None
4	None
5	hear
6	risk

insert: ward

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

0	unit
1	None
2	None
3	None
4	None
5	hear
6	risk

$$\varphi(\text{ward}) + 2 = 1$$

insert: ward

- Postupné vložení klíčů: hear, risk, unit, ward

x	hear	risk	unit	ward	wide	root
$\varphi(x)$	5	5	0	6	2	4

0	unit
1	ward
2	None
3	None
4	None
5	hear
6	risk

Mazání klíče x

- Chaining
  - Smažeme položku ze seznamu
  - Linární procházení seznamu $\Rightarrow \mathcal{O}(n)$
- Open addressing:
  - Položku $\varphi(x)$ označíme jako smazanou
  - Smazané položky se liší od neobsazených (None), jsou přeskokovány při hledání klíče
- Operace mazání není často potřeba

- Vstup: textový soubor (obsahuje náhodně generovaný německý text)
- Výstup: frekvence slov

Ukázka textu

```
Wachsam wer schones barbele gewogen ein eigenes. Pa en so bist ja
eile hals sein euer. Bett und sage weg mirs gelt fur dort.
Kartoffeln halboffene ob ungerechte vertreiben lehrlingen te.
Brotkugeln vorpfeifen neidgefuhl zu erhaltenen so es nachtessen
geheiratet. Wollen herauf leisen rothfu freude aus nah.
Gerbers unrecht te in zwiebel an.
```

```
Meinung atemzug konntet gerbers dorthin wie wer ein. Spateren
verlogen blattern pa mi. Regen nur fremd schlo lernt brief
ihren den. Schritt schurze eigenes ige ehe gru ahnlich. Die
sieben singen kannst der treppe. Hat ehe vorn trat lich gute
arme. Feierabend wei betrachtet gearbeitet jahreszeit
grashalden ist. Du acht im te la fand wert.
```

- Postup: načteme slova, převedeme na malá písmena, odstraníme interpunkci
- Histogram určíme s využitím dictionary

```
1 fread = open("german.txt", "rt")
2 words = []
3 for line in fread:
4     line = line.strip().lower()
5     line = line.replace(".", "").replace(",", "")
6     wordsLine = line.split()
7     words += wordsLine
8 fread.close()
9 print("Loaded", len(words), "words")
10 hist = {}
11 for word in words:
12     if not word in hist:
13         hist[word] = 0
14     hist[word] += 1
15 a = list(hist.items())
16
17 def secondItem(a):
18     return a[1]
19
20 a.sort(key=secondItem, reverse=True)
21 for i in range(10): #top 10 used words
22     print(a[i][0], "used", a[i][1], "x")
```

```
Loaded 581 words
pa used 7 x
ein used 6 x
so used 6 x
weg used 6 x
gerbers used 5 x
in used 5 x
da used 5 x
ja used 4 x
te used 4 x
wie used 4 x
```

- Rychlé operace vkládání a čtení, průměrně $\mathcal{O}(1)$, nejhorší případ $\mathcal{O}(n)$
- Nutnost implementace hash funkce
- Citlivé na výběr hash funkce a velikosti tabulky
- Nelze porovnávat velikost

Operátor in:

- Vrací True/False podle výskytu prvku v poli/stringu/dictionary
- Složitost $\mathcal{O}(n)$ pokud jsou data v poli nebo stringu
- Složitost $\mathcal{O}(1)$ pokud jsou data v dictionary

```
1 a = ["a", "b", 34, -1, 0]
2 d = { item:1 for item in a }
3 print(a)
4 print(d)
5 print(0 in a)    #0(n)
6 print(0 in d)    #0(1)
```

```
['a', 'b', 34, -1, 0]
{'a': 1, 'b': 1, 34: 1, -1: 1, 0: 1}
True
True
```

```
1 import timeit
2 fread = open("ewords.txt", "rt")
3 words = []
4 wordsDict = {}
5 for line in fread:
6     line = line.strip()
7     words.append(line)
8     wordsDict[ line ] = 1
9 fread.close()
10 print("Loaded", len(words), "words")
11 TRIALS = 1000*10
12 for word in ["zone", "positive", "factory", "nonexistingword!#$"]:
13     r = timeit.timeit(stmt="'{}' in words".format(word), globals=
14         globals(), number=TRIALS)
15     print(word, (r / TRIALS)*1e6, "us/call in array")
16     r = timeit.timeit(stmt="'{}' in wordsDict".format(word),
17         globals=globals(), number=TRIALS)
18     print(word, (r / TRIALS)*1e6, "us/call in dictionary")
```

- Slovník obsahuje seřazená slova (dle ang. abecedy)
- Hledáme slova ze začátku ("factory"), z prostředka ("positive"), z konce ("zone") seznamu, a neexistující slovo

```
Loaded 3000 words
zone 26.55475489999617 us/call in array
zone 0.04525650000459791 us/call in dictionary
positive 17.11126840000361 us/call in array
positive 0.0397617999965405 us/call in dictionary
factory 8.617159799996443 us/call in array
factory 0.03536650000341979 us/call in dictionary
nonexistingword!#$ 21.71313659999896 us/call in array
nonexistingword!#$ 0.028058399993824423 us/call in dictionary
```

- Asociativní pole/dictionary — výpočet hodnoty (indexu) klíče
- Porovnání velkých dat — porovnává se pouze otisk (hash)
  - Například porovnání otisků prstů (spočítej hash otisku, porovnávej hash)
  - Kopírování/zálohování/synchronizace disků (např. `rsync`)
    - Program `md5sum`: výpočet hash pro soubory
    - Drobná změna v programu (bit) vede na změnu otisku
  - Použití hash místo originálních dat snižuje množství přenesených dat
- Prohledávání velkých stavových prostorů (šachy, go, ...)
  - Pro zapamatování, které stavy byly navštíveny (ukládá se hash stavu, ne celý stav)

Dynamická realokace

- Pokud se tabulka zaplňuje ($\lambda > \lambda_{max}$) realokace, $m' \sim 2m$
- Pokud je $\lambda < \lambda_{min}$, realokace, $m' \sim m/2$
- Možné hodnoty: $m = 11$, $\lambda_{min} = 0.25$, $\lambda_{max} = 0.75$

- Dictionary

```
1 import psutil
2
3 a = {}
4 p = psutil.Process()
5 for n in range(100000):
6     a[n] = True
7     print(n, p.memory_info().rss)
```

- Pole

```
1 import psutil
2
3 a = []
4 p = psutil.Process()
5 for n in range(100000):
6     a.append(n)
7     print(n, p.memory_info().rss)
```

